Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

1998 йил 5 декабрь шанба

Сотувда эркин нархда № 240 (2021)

ШУ СОНГА ХАБАР

“ОЛТИН СУВ” ОЛТИНЛАРИ

Бельгиянинг Лалувье шаҳрида бўлиб ўтган сузиш бўйича “Гран-При” мусобақаларида Навоий шаҳридаги “Олтин сув”сузиш маркази спортчилари мамлакатимиз шарафини муваффақиятли ҳимоя қилдилар. Европадаги 25 давлат сузувчилари билан ғолиблик учун қизғин кураш олиб борган юртдошларимиз бешта олтин, тўртта кумуш медалларини қўлга киритдилар.

Ёрқул УМАР,
ЎзА мухбири

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 4 декабрь куни Россиянинг “Лукойл” нефть компанияси президенти Вагит Алекперов ҳамда ушбу компания вице-президенти Джеван Челоянцни қабул қилди.

— Сиз раҳбарлик қилаётган компания нефть қазиб олиш бўйича дунёда етакчи ўринлардан бирини эгаллайди, — деди Ислом Каримов учрашувда. — Биз “Лукойл”-ни жиддий ва обрўли нефть компанияларидан бири, деб биламиз.

Давлатимиз раҳбари меҳмонлар билан мулоқот чоғида Ўзбекистон нефть-газ саноатининг салоҳияти, уни ривожлантиришда хорижлик шериклар билан йўлга қўйилаётган ҳамкорлик алоқалари, мамлакатимизнинг нефть-газ саноати соҳасидаги имкониятлари ҳақида сўзлади. Хусусан, Ўзбекистон заминининг олтмиш фоизида нефть ва газ заҳиралари борлигини қайд этди. Шу маънода, “Лукойл” билан ҳамкорлик ўрнатиш икки томон учун ҳам бирдек фойдали бўлишини таъкидлади.

Россиялик меҳмонлар Ўзбекистон нефть ва газ саноати ходимлари сўнгги бир неча йил ичида улкан ютуқларни қўлга киритганини айтиб, мазкур учрашув тажриба алмашиш, қўшма лойиҳалар ишлаб чиқишга киришиш учун катта имкониятлар очажагини таъкидлаб ўтишди.

Суҳбат чоғида Ўзбекистон билан “Лукойл” компанияси ўртасида ҳамкорлик билан боғлиқ ҳамда томонларни қизиқтирган бошқа масалалар юзасидан фикр алмашилди.

Қабул маросимида “Ўзбекнефтьгаз” миллий корпорацияси раиси И.Зайнутдинов иштирок этди.

(ЎзА)

СУРАТЛАРДА: қабул пайти.
А. ТЎРАЕВ олган суратлар.

ТАЛАБАЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

4 декабрь куни Олий Мажлисда Тошкент давлат юридик институтининг талабалари билан Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг олти йиллигига бағишланган учрашув бўлиб ўтди.

Бўлғуси ҳуқуқшунослар олдида Олий Мажлис Раисининг ўринбосари А. Қосимов сўзга чиқди. Нотиқ Асосий Қонуннинг мамлакатимиз учун аҳамияти, мустақилликни мустаҳкамлаш, ижтимоий йўналтирилган иқтисодиётга эга бўлган ҳуқуқий демократик давлатни қуришдаги роли ҳақида сўзлаб берди.

Ижтимоий-сиёсий, демократик, иқтисодий ислоҳотлар чуқурлашган жамиятимиз тараққиёти кенгайиб борган сари мамлакатимиз демократияси ва тараққиётининг ҳуқуқий асоси сифатида Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг аҳамияти ўсиб боради. Конституция принциплари миллий тараққиёт концепциясига, Ўзбекистоннинг XXI асрга мўлжалланган стратегик йўлига тўлиқ муфовиқ келади. А. Қосимов Ўзбекистон парламентининг шаклланиши ва унинг фаолияти принциплари тўғрисида сўзлаб берди.

Шундан сўнг сўзга чиққан парламентнинг Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитасининг раиси Н. Исмоилов талабаларга Олий Мажлиснинг қонунчилик борасидаги ишлари, ҳуқуқий нормалар тайёрлаш ва уларни қабул қилиш механизми ҳақида тўхталди.

Бўлиб ўтган учрашув талабаларнинг хотирасида узоқ вақт сақланиб қолиши шубҳасиздир. Парламент депутатлари билан бўлиб ўтган фикр алмашувлар, Олий Мажлиснинг мажлислар залига ташриф талабаларга ёш республикамиз давлат ҳуқуқининг руҳи ва моҳиятини чуқурроқ тушунишларига, қонуннинг содиқ ҳимоячилари бўлиб етишишларига ёрдам беради.

Ўз мухбиримиз.

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ

Тошкент давлат аграр университетида Ўзбекистон Республикаси Конституцияси куни муносабати билан ана шу мавзуда илмий-амалий конференция бўлиб ўтди. Анжуманни Тошкент вилояти ҳокимлиги, вилоят хотин-қизлар қўмитаси, “Маҳалла” ва “Олтин мерос”жамғармалари ташкил этди.

Ўзбекистон Конституциявий суди раиси Б.Эшонов “Ўзбекистон Конституцияси — мустақил ҳуқуқий давлат кафолати” мавзуида маъруза қилди. Анжуманда сўзга чиққанлар Асосий Қонунимизнинг демократик ҳуқуқий давлат қуришда улкан ижтимоий-сиёсий аҳамиятга эга эканлигини, инсонпарварлик ғоялари, умуминсоний ва миллий қадриятларни ўзида мужассам этганлигини таъкидладилар.

ЯНА БИР ТИББИЙ МУАССАСА

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси байрами арафасида аҳоли саломатлигини мустаҳкамлашга хизмат қиладиган яна бир тиббий муассаса - Тошкент шаҳар диагностика маркази иш бошлади.

Марказ Германия, Австрия, Швейцария, Япония, Англия, АҚШда ишлаб чиқарилган тиббий техника билан жиҳозланган. Бу ерда ҳар куни 250 беморга ташхис қўйиш мумкин. Марказ таркибида клиник маслаҳат, нурли ташхис, ультратовуш ва эндоскопия, функционал текшириш бўлимлари ҳамда клиник диагностика ва бактериологик лабораториялар ташкил этилган. АҚШнинг “Бекман”, Швейцариянинг “Хоффман Ля Рош” фирмаларининг анализаторлари ёрдамида юздан ортиқ клиник, биокимёвий, иммунологик, гормонал ва цитологик текширишлар ўтказилади.

Диагностика маркази очилишига бағишланган йиғилишда Тошкент шаҳар ҳокими К.Тўлаганов сўзга чиқди.

(ЎзА)

ҚУТЛУҒ САНА ШАРАФИГА

ТАСВИРЛАРДА МАМЛАКАТ ҲАЁТИ

Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги — ЎзА мамлакатимиз Конституциясининг олти йиллигига бағишлаб Санъатшунослик илмий-тадқиқот институти кўргазмалар залида ташкил этган суратлар намойиши “Ўзбекистон буюк келажак сари” деб аталади.

Кўргазмада Президент Ислом Каримов раҳбарлигида халқимиз мустақиллик йилларида эришган ютуқлар ҳақида ҳикоя қилинади. Бу ютуқларнинг қўлга киритилиши ва мустаҳкамланишида мамлакатимизнинг Асосий Қонуни — Конституциянинг ўрни беқиёсдир. Кўргазмага Ўзбекистонда давлат ҳокимиятининг ташкил этилиши, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва бурчлари, жамиятимизда шахс, оила камоли учун яратилган шарт-шароитлар ҳақида ҳикоя қилувчи юзга яқин ранг-баранг суратлар қўйилган.

Суратлар муаллифлари — ЎзАнинг таниқли фотомухбирлари — Абдувоҳид Тўраев, Рўзмат Жуманиёзов, Фарҳод Қурбонбоев, Рустам Шагаев, Александр Зуфаров, Равшан Нуриддинов, Алимурод Мамадаминов ва бошқалар.

Кўргазманинг очилиш маросимида Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Н.Жўраев иштирок этди.

(ЎзА)

ТАДБИР

“Экосан” халқаро экология ва саломатлик жамғармасида учинчи халқаро учрашув бўлиб ўтди. Ушбу тадбир Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 6 йиллиги ва Инсон ҳуқуқлари умумий Декларациясининг 50 йиллигига бағишланди.

“ҲУҚУҚ, ЭКОЛОГИЯ ВА САЛОМАТЛИК”

Асосий Қонуннинг 55-моддасига мувофиқ ер, ер ости, сув, ўсимликлар ва ҳайвонот дунёси, бошқа табиий ресурслар умуммиллий бойлик бўлиб, улардан оқилона фойдаланиш талаб қилинади ва давлат томонидан қўриқланади.

Республикамизнинг ҳар бир фуқароси атроф-муҳитга авайлаб муносабатда бўлишга мажбурдир, дейилди учрашувда. Табиатни муҳофаза қилишга доир қонун ҳужжатларининг қўлланишга жамоатчиликни кенг жалб қилиш, мамлакат раҳбарияти экология соҳасида кўраётган чора-тадбирларни жамоатчилик қўллаб-қувватлашини кучайтириш зарур. Шунингдек, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг атроф-муҳитни ҳимоя қилишга қаратилган ишларини кучайтиради-ган вақт келди.

Бу мулоҳазаларнинг ҳаммаси учрашув иштирокчилари муҳокама якунлари бўйича қабул қилган тавсиянома-да акс этди.

Учрашувда иштирок этган Миср Араб Республикасининг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Мамдух Шавқий Мустафо Комил ўз мамлакати номидан “Экосан” жамғармасига республикамизнинг экология вазияти ноқулай минтақалари аҳолисига инсонпарварлик ёрдами сифатида дори-дармонлар ва тиббий воситаларни топширди.

Учрашувда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, республика Хотин-қизлар қўмитасининг раиси Дилбар Ғуломова сўзга чиқди.

А. ИВАНОВА,
ЎзА мухбири.

ТУРИЗМГА ОҚ ЙЎЛ

Вазирлар Маҳкамасида туризмни ривожлантириш бўйича идоралараро кенгашнинг мажлиси бўлди. Уни Бош вазир ўринбосари, мазкур кенгаш раиси Ҳ.Кароматов бошқарди.

Мажлисда вазирликлар, идоралар, қўмиталар ҳамда Ўзбекистонда туризмни ривожлантиришда иштирок этаётган бир қанча вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимликларининг раҳбарлари иштирок этди.

Мажлис иштирокчилари Вазирлар Маҳкамасининг туристлар ташкилотлари фаолиятини такомиллаштиришга қаратилган қарорларининг бажарилиши билан боғлиқ масалаларни кўриб чиқдилар, идоралараро кенгашнинг бу йилги иши ва тармоқни 2005 йилгача ривожлантириш дастурини муҳокама қилдилар.

Ушбу масалалар юзасидан “Ўзбектуризм” миллий компаниясининг раиси Б.Хусанбоев маъруза қилди. Маърузани муҳокама қилишда Маданият ишлари вазирлиги, Давлат божхона қўмитаси, вилоятлар ва пойтахт ҳокимликлари, транспорт ташкилотлари ҳамда Ўзбекистонда замонавий туризм инфратузилмасини барпо этишга, инвестицияларни жалб қилишга, хорижий саёҳатчиларнинг мамлакатимизга келиши учун қулай шароитни таъминлашга ва ички туризмни ривожлантиришга доир ҳукумат қарорларини амалга ошириш учун масъул бўлган бошқа ташкилотларнинг раҳбарлари иштирок этди.

Мажлисда “Ўзбектуризм” миллий компанияси томонидан ишлаб чиқилган стратегик дастур қоидалари асос учун қабул қилинди. Уни бажариш учун яхши шарт-шароит яратилгани таъкидланди. Туризмни ташкил этишни такомиллаштириш, туристик хизмат бозорида иштирок этишни кучайтириш ишида халқаро тажриба тўпланмоқда, малакали кадрлар тайёрланмоқда, моддий-техникавий ва молиявий база мустаҳкамланмоқда. Лекин мумкин қадар кўпроқ кишилар Самарқанд, Бухоро, Хива, Тошкентдаги тарихий ёдгорликлар, йирик олимлар ва мутафаккирлар, қадимги меъморлар яшаган ва ижод қилган жойлар билан танишиш, ҳозирги Ўзбекистон ютуқларидан хабардор бўлиш имкониятидан фойдаланишлари учун янада кўпроқ куч-ғайрат сарфлаш керак.

(ЎзА)

ОЛИЙ МАЖЛИС ҚЎМИТАСИДА

ДИҚҚАТ МАРКАЗИДА МИЛЛИЙ ДАСТУР ВА ТАЪЛИМ

Куни кеча Олий Мажлиснинг Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари қўмитасининг йиғилиши бўлди. Унда Кадрлар тайёрлаш Миллий дастурининг Самарқанд ҳамда «Таълим тўғрисида»ги қонуннинг Сирдарё вилоятларидаги ижроси масалалари муҳокама этилди. Йиғилишни қўмита раисининг ўринбосари Пиримқул ҚОДИРОВ олиб борди.

Самарқанд вилояти шаҳар ва туманларида бўлиб, кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг ижросини ўрганган депутатлар гуруҳи, котибият вакиллари, тегишли вазирликлар мутахассислари хулосаларига кўра, айтиш мумкинки, вилоятда бу борада бирмунча ишлар қилинган.

Миллий дастурнинг ижроси бўйича вилоят, шаҳар туманларида олиб борилаётган ишлар Олий Мажлис қабул қилган Қонун асосида, Вазирлар Маҳкамасининг қарорларига мувофиқ амалга оширилмоқда.

Кадрлар тайёрлаш Миллий дастурининг мақсад ва вазифаларини бажариш учун 1998-99 ўқув йилида Самарқанд шаҳрида янги турдаги 1 та академик лицей ва 2 та касб-ҳунар коллежи ташкил этилиб, уларга 525 ўқувчи танлов асосида қабул қилинган.

Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳакамасининг 1998 йил 23 сентябрдаги 406-сонли қарорига асосан, вилоятда 1999-2005 йилларда академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ҳамда маблағ билан таъминлаш дастури ишлаб чиқилган. Дастурда 20850 ўринли 25 та академик лицей, 118042 ўринли 190 та касб-ҳунар коллежи ташкил этилиши режалаштирилган. Шундан 20 та академик лицей ва 107 та касб-ҳунар коллежи янги қурилиш ҳисобига ташкил этилиши мўлжалланган. Ҳар йили 9-синфни битираётган ўртача 71 минг ўқувчи ўрта махсус ва касб-ҳунар таълими ўқув юртларига ўқишга олиниши асосий мақсад қилиб қўйилган.

Йиғилишда таъкидланганидек, ҳозирча кўпроқ қоғозда бўлган бу яхши мақсадларнинг тўлиқ рўёбга чиқиши учун Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури бўйича узлуксиз таълим билан боғлиқ амалий ишларга катта эътибор бериш зарур. Чунки таълим тизими — боғча ва мактабдан тортиб олий ва ундан кейинги таълимгача тубдан ислоҳ қилинмас экан, Миллий дастурни тўлиқ амалга ошириб бўлмайди.

Йиғилиш иштирокчилари таъкидлаб ўтганидек, вилоятда Кадрлаш тайёрлаш Миллий дастурининг ижросини таъминлаш борасида ютуқлардан кўра камчиликлар кўпроқ.

Вилоятда 400 га яқин мактабгача тарбия муассасалари марказлари бор. Намунали боғчалар ҳам бор, аммо бутунича олганда, вилоятда мактабгача ёшдаги болаларнинг атиги 13,7 фоизи боғчаларга жалб этилган, холос. Уларнинг фақат 49 фоизи замонавий биноларда жойлашган.

Президентимизнинг халқ депутатлари Самарқанд вилояти кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида сўзлаган маърузаларида вилоятдаги мавжуд мактабларнинг 25 таси авария ҳолатидаги биноларда жойлашганлиги, бугун вилоятда 107 та мактаб (32,5 минг ўринли) етишмаслиги қаттиқ танқид қилинди. Олий Мажлис вакиллари вилоятнинг шаҳар ва туманларидаги мактабларнинг аҳволини ўрганиб, бу танқиднинг жуда адолатли эканини кўрсатадиган кўпгина фактларга дуч келдилар.

Масалан, ўқувчи ўрни етишмаслиги сабабли кўпчилик мактаблар икки сменада ишламоқда. Вилоятда умумтаълим мактабларини қуриш ишлари ўқувчилар сонининг табиий ўсиши даражасидан кескин орқада қолмоқда. Ўқувчилар сонининг табиий ўсиши йилига 27-28 минг кишини ташкил этаётган бир пайтда шу муддатда фақат 7-8 минг ўқувчи учун мактаблар қурилиб фойдаланишга топширилмоқда, холос.

Самарқанд шаҳри аҳолисининг сони 450 минг нафарга етган. Бу ерда сўнгги беш йил давомида янги мактаб биноларига бўлган талаб ва эҳтиёж эса қондирилган эмас. Иқтисодий жиҳатдан бақувват туман ҳисобланган Ургутда бир эмас, тўртта мактаб зилзила пайтида авария ҳолатига келганди. Аммо 10,11,56, 71-сонли мактаблар учун ҳалигача янги бинолар қурилмади. Пайариқ туманининг 2-ўрта мактаб ўқувчилари 1936 йилда хом ғиштдан қурилган, томи қамиш билан ёпилган авария ҳолатидаги мактаб биносида ўқимоқдалар. Бу туманда ҳам сўнгги 5 йил давомида бирорта янги мактаб биноси қурилмаган. Фақат энди, Президентимизнинг ҳақли танқидларидан сўнг Пайариқ, Ургут, Оқдарё ва бошқа туманларда янги мактаблар қурилмоқда.

Шуни айтиб ўтиш керакки, Самарқанд кооператив институтида ишлаётган профессор-ўқитувчиларнинг 81,1 фоизи илмий даражага эга. Бироқ институтнинг имкониятларидан тўлиқ фойдаланишга халақит бераётган муаммолар бор. Бундан саккиз йил бурун кооператив институтида 7601 талаба ўқир эди. Ҳозир талабалар сони 760 тага тушиб қолган, яъни қарийб ўн баравар қисқарган. Бозор иқтисодиёти шароитида зарур бўлган маркетинг, менежмент, молия, банк иши бўйича кадрларни тайёрлаш ҳалигача йўлга қўйилмаган. Унинг фаолиятини кенгайтириш масаласи кўндаланг турибди.

Кадрлар тайёрлаш тизимида ишлаб чиқаришга боғлиқ муаммолар ҳам мавжуд. 1998 йилда ўрта мактабларни битирган 4 мингга яқин ёшларнинг фақат 1,2 минг нафари, шу йил давомида ўрта махсус ва олий ўқув юртларини битирган, 2,7 минг мутахассисдан эса фақат 1,1 минг нафари ишга жойлаштирилган. Қолган 1,6 минг нафари ижтимоий ҳимояга муҳтож.

Вилоят мактабларида 572 нафар умумий ўрта маълумотли киши, махсус педагогик билими бўлмаса ҳам, қонунга хилоф равишда турли фанлардан дарс бераётганлиги ачинарли ҳолдир.

Кадрлар тайёрлаш ва таълимга оид юқорида кўрсатилган қатор камчиликларнинг юзага келишига собиқ вилоят раҳбарининг бу муҳим соҳани ўз ҳолига ташлаб қўйганлиги ҳам сабаб бўлган. Миллий дастурни бажариш ишига кўпгина давлат ва жамоат ташкилотлари, касаба уюшмалари, «Маҳалла», «Нуроний», «Камолот» каби жамғармалар жалб этилмаганлиги ҳам ташаббускорликнинг етишмаслигидан далолат беради.

Вилоятда келгуси йилларда ишга тушадиган касб-ҳунар коллежлари учун ўн мингдан ортиқ педагог-муҳандислар керак бўлади. Уларнинг ҳаммасини Тошкентда тайёрлаш мушкул иш. Шунинг учун вилоятларда, жумладан, Самарқандда ҳам вилоят педагог-муҳандисларни тайёрлаш, малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш марказини очиш масаласи кўриб чиқилса, мақсадга мувофиқ бўларди.

Йиғилишда «Таълим тўғрисида»ги Қонуннинг Сирдарё вилоятидаги ижроси масаласи ҳам атрофлича муҳокама қилинди.

Текшириш натижалари шуни кўрсатдики, вилоятда ушбу Қонунни ўрганиш ва ҳаётга татбиқ этиш бўйича дастур ишлаб чиқилган, туман ва шаҳар халқ таълими бўлимлари ходимлари, таълим муассасалари раҳбарлари, ўқитувчи-тарбиячилар, ота-оналар учун 20 соатли ўқув машғулотлари ўтказилди.

«Таълим тўғрисида»ги Қонуннинг ижросини таъминлаш мақсадида вилоятда 2005 йилгача мўлжалланган дастурда 25 минг ўринли умумтаълим мактаблари, 28 минг ўринли касб-ҳунар коллежлари ва 3,4 минг ўринли академик лицейлар биноларини қуриш, 52 та таълим муассасасини қўшимча компьютерлаштириш, 5 та уй боғчаси, 16 та боғча-бошланғич мактаб ва 3 та боғча-гимназияни ташкил этиш вазифаси белгиланган.

Вилоят мактабгача таълим муассасаларига болаларнинг жалб этилиши 1998 йилда 24,8 фоиз бўлиб, мактабгача таълим муассасаларида болаларга таълим беришнинг илк босқичини такомиллаштириш бўйича қатор ишлар амалга оширилаяпти.

Таълим-тарбиянинг янгича услуби жорий этилган Сирдарё туманидаги 2-боғчага, Гулистон туманидаги 10-боғча-мактабга, Сайхунобод туманидаги 9-боғча-мактаб мажмуаларига болалар танлов асосида қабул қилинганлиги қувонарли ҳолдир.

Ёшларнинг чет элларда билим олишларига ҳам аҳамият берилаяпти. Ўтган етти йил давомида 8 нафар ўқувчи «Акселс» жамияти томонидан ўтказилган танловда ғолиб чиқиб, АҚШда таҳсил олди.

Халқ таълимида бюджетдан ташқари маблағларни шакллантириш учун 1997 йилда вилоят ва маҳаллий ҳокимиятларнинг қарорлари билан туман халқ таълими бўлимларига 855,7 гектар ажратиб берилган ер майдонининг 661 гектарига пахта, 134,7 гектарига дон, 55 гектарига полиз ва бошқа экинлар экилиб, 18 млн. 724 минг сўм ялпи даромад олинган, умумий фойда эса 1 млн 179 минг сўм бўлган. Олинган даромадлар биноларни таъмирлаш, ўқувчи ва ўқитувчиларни ижтимоий ҳимоялашга сарфланган.

Сирдарё вилоятида қонун ижросини таъминлашда амалга оширилган муайян ишлар билан бир қаторда камчиликлар ва муаммолар борлиги ҳам аниқланди.

Таъкидлаб ўтиш керакки, вилоят ўрта махсус, касб-ҳунар таълими ўқув юртлари ўқитувчиларининг 13 фоизга яқини ва ишлаб чиқариш таълими усталарининг 80 фоизи (243 киши) педагогик маълумотга эга эмас.

Вилоятдаги идораларга қарашли мактабгача таълим муассасаларида 15,3 минг нафар бола ўрни бўш турибди. Шундай боғчаларнинг 76 таси таъмирланиши ва жиҳозланиши зарур.

Ҳозир Янгиер шаҳридаги академик лицейда таълим олаётган талабалар ётоқхона ва бепул овқат билан таъминланмоқдалар. Келгусида қуриб ишга тушириладиган янги типдаги ўқув юртларида ҳам ётоқхона ва ошхоналар қуриш лойиҳалаштирилмоқда. Аммо узоқдан келган ҳамма талабаларни ётоқхона ва бепул овқат билан таъминлашни тўлиғича давлат зиммасига юклаб бўлмайди. Шунинг учун Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги бу муаммони ҳал этадиган меъёрий ҳужжатларни кечиктирмай тайёрлаши керак. Токи янги типдаги ўқув юртларининг бўлажак талабаларини ётоқхона ва овқат билан таъминлаш мумкин бўлсин.

Йиғилишда ҳар иккала вилоятда ушбу дастур ва қонун ижроси бўйича қилинган кўзга кўринарли ишлар тилга олинди. Мавжуд хато ва камчиликларни бартараф этишнинг йўл-йўриқлари кўрсатиб берилди. Йиғилиш қатнашчилари Миллий дастур ва таълим соҳасидаги қонуннинг тўла амал қилишига тўсқинлик қилаётган муаммолар ечимини топиш бўйича ўз фикр-мулоҳазаларини ўртага ташладилар.

Йиғилишда муҳокама этилган масалалар юзасидан қарорлар қабул қилинди.

Йиғилишда Бош вазир ўринбосари Д. Ғуломова ва Олий Мажлис Раисининг ўринбосари А. Қосимов сўзга чиқди.

Ойбек РАҲИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ОИЛА — МУҚАДДАС ДАРГОҲ

Мулоҳаза

Бугун жамиятнинг деярли ҳеч бир муаммосини, ҳатто келажаги буюк давлат қуриш вазифасини ҳам аёллар иштирокисиз ҳал этиш мушкул.

Жамият ўзгараётган, онг янгиланаётган бир замонда яшаётган эканмиз, бу масалаларни ҳал қилишда бугунги аёлларимизнинг мавқеи қандай бўлиши керак? Ёки, умуман, аёл маънавияти деганда нималарни тушунишимиз лозим?

АЁЛ МАЪНАВИЯТИ

Бу саволларга жавоб топишдан олдин «аёл» сўзининг маъносига бир эътибор берайлик.

Арабча «аёл» сўзи — «оила» калимаси билан ўзакдош. Эски тилимизда «оила аъзолари» тушунчаси «аҳли аёл» бирикмаси билан ифодалангани шундан.

Чиндан ҳам, оиланинг файзу баракаси кўп жиҳатдан аёлга боғлиқ. Халқимиз бекорга аёлларимизни «уй бекаси», «хонадон фариштаси» деб улуғламайди.

Демак, аёл маънавияти — оила маънавияти тушунчасининг асосий узвий қисми, деган гап.

Келажаги буюк давлат қуриш борасида биз, энг аввало, ёш авлодга таянамиз. Фарзандни камолга етказиш оилавий тарбияни тўғри йўлга қўйишдан бошланади. Оиладаги ўғил-қизларимизнинг қандай инсонлар бўлиб етишиши ҳаммадан бурун аёлларимизга боғлиқ. Чунки бизда: эркаклар — кўча одами, деган қараш ҳам бор-да.

Бола дунёга келган кунидан она бағрида ўса бошлайди. У илк сўзларни волидасининг эркалашларидан эшитади. Шундай оналаримиз ҳам борки, ўзлари ўзбек бўлсалар ҳам, ўғил-қизлари мутлақо ўзбекча гаплаша олмайди. Ахир, ўйлаб кўринг, шу болалар бобоси, бувиси билан қандай муомалада бўлади? Борди-ю, бечора буви русчани сира ҳам тушунмаса-чи? Ҳолбуки, бола бобо-бувисидан қанчадан-қанча қимматли фикрлар, миллий урф-одатлар, шарқона одоб ва одамийликни ўрганади-ку?

Бир неча машҳур-машҳур актёрларимизни биламан. Улар умрларини миллатга хизмат қилиш, халқ дардини саҳнага олиб чиқиш, ўзбекона урф-одатлар, миллий қадриятларни ҳаққоний қилиб кўрсатишга бағишлаганлар. Шундай истеъдодли санъаткорларнинг дард билан ижро этган ролини, афсуски, фарзандлари мириқиб томоша қилолмайди, кўргани билан асарни тушунмайди. Болалари ўзбек тилини билмайди.

Она тилини билмаган одам қандай қилиб миллати тарихи, адабиёти, санъатига қизиқсин?

Шўро замонида ўзбек аёллари илгари ҳеч бир замонда кўрилмаган меҳнат жабҳаларига жалб қилинди. Баъзан, хусусан, қишлоқ хўжалигида ишнинг энг оғири аёллар зиммасига юкланди. Шундан норозилик кучайди. Истиқлолимиз арафасидаги йилларда: «Аёллар ишламасин, уйда ўтирсин, бола тарбияси билан шуғуллансин», — деган чақириқлар тез-тез ўртага ташланди ҳам.

Лекин бу даъватлар қисмангина тўғри эди, холос. Чунки, ахир, кеча-кечагача аёлларга туғруққача икки ой, туғруқдан кейин икки ойгина декрет таътили бериларди, вассалом. Аёл икки ойлик мурғагини яслига топшириб, ишга чиқиши лозим эди. Кейин бир йиллик ихтиёрий, лекин бепул таътилга рухсат берилган, холос. Ҳозир эса она фарзанди уч ёшга тўлгунича иш стажи сақланган ҳолда уйда ўтириши мумкин. Унга белгиланган миқдорда нафақа тўлаб борилади. Бола она меҳридан баҳраманд бўлсин, деб қилинди бу тадбир.

Баъзи аёлларимиз хорижий мамлакатлар хонимлари ҳаёт тарзи таъсирида болаларини сунъий сут билан боқиб, уни тарбиялаш учун уйда қарайдиган энага ёллаяптилар. Кишини хафа қиладиган томони шундаки, бу аёллар дилбандларини Оллоҳ насиб айлаган ризқдан бебаҳра қолдиряптилар. Бир аёлни биламан. Ўзи бор-йўғи бир идорада котиба бўлиб ишлайди. Боласи икки ойлик бўлмасданоқ ишга чиқди. Бундан олдинги икки боласини ҳам энага сунъий сут билан боқиб катта қилган экан.

Фарзанддан оқибат кутмоқчи бўлсанг, аввал ўзинг унга меҳр кўрсат, деган ҳикмат замирида олам-олам маъно яширин. Оқибат — биз учун ўта миллий қадрият. Ҳеч бир миллат фарзанди ота-онаси, яқинларига ўзбек боласидек оқибатли бўла олмайди.

Бу ҳам аёл маънавияти меваси.

Рост, ўзбек аёли зиммасига ўта миллий, шарқона маънавиятни сақлаб қолиш ва уни янада юксак даражаларда, замонавий асосларда давом эттириш масъулияти юкланган.

Ҳаё, ибо, иффат, фаросат, назокат, самимийлик, камтарлик, оқилалик, уддабурролик...

Эҳ-ҳе, чинакам маънавиятли аёлларимизга хос қанчадан-қанча фазилат бор! Хусусан, ўзбек аёлидаги вафодорликни айтмайсизми?! Бу жиҳатдан миллатимизга жаҳоннинг ҳеч бир халқи тенг келолмаса керак.

Ҳазрат Навоийда ажиб бир байт бор. Унда лирик қаҳрамон шоирга далда бериб, агар ёринг бевафо бўлса, зинҳор ўксима, чунки у санамнинг чиройида ҳам вафо йўқ, — бу гўзалликнинг ўзи ҳам, барибир, ўткинчи, дейди:

Эй Навоий, гар вафоси қолмамиш онинг санга,
Ғам емоким, анга ҳам ҳусни вафоси қолмамиш.

Оллоҳ аёл зотини шунчалар гўзал, назокатли хилқат қилиб яратганки, энди шунга шукр қилиб, бу ҳусну малоҳатни сақлай билиш, уни бозордан олиб бозорга солмаслик ҳам — буюк бир инсонийлик, юксак маънавият.

Бандасига берилган фазилат бир-бирини тўлдириб келади.

Оқибатсиз, ҳаёсиз, уятсиз кишида орият, вафо бўлмайди. Буни Навоий бир ҳикматли байтида шундай ифодалаган:

Ҳаёсизда вафо йўқ,
Вафосизда ҳаё йўқ.

Аёлнинг вафоси — унинг поклигидан. Назаримда, худди шу жиҳатлари билан аёллар эркаклардан ажралиб турадилар. Навоий:

Юз туман нопок эрдин яхшироқ
Пок хотунлар аёғининг изи—

деганида, эҳтимол, шуни кўзда тутгандир.

Тадбиркорлик ҳам хотин-қизлар учун ниҳоятда зарур. Аммо аёл тадбиркорлиги деганда тор маънодаги ишбилармонликнигина тушунмаслик керак. Ҳаёт уй бекасидан ҳар куни тадбиркор, саранжом-саришталик, тежамкорлик, оқилона сарф-харажат талаб қилади.

Рўзғорнинг бутлиги, демакки, оиланинг ривожланиши кўп жиҳатдан аёлга боғлиқ.

Шундай оилалар борки, эркак топиб келади, аммо хотиннинг режасиз харажатлари туфайли рўзғор барака кўрмайди. Бу — маънавий кемтиклигимиз.

Бир тоифа аёлларимиз борки, улар турмуш ўртоқларининг нопок йўллар билан пул топиб, оила, бола-чақани моддий жиҳатдан таъминлаётганлигини билиб туришади. Ёмон томони шундаки, бу аёлларимиз эрларининг ахлоқий томондан нопоклигини ҳам билишса-да, бунга парво қилишмайди. Нега? Чунки бундай аёллар учун маънавий дунёдан кўра моддий дунё ҳамма нарсадан устун туради.

Баъзи аёлларимиз пулдор эрларидан маънавий дунё тополмаганликларидан ичларида норози ҳам бўлишади. Аммо фарзандлари тақдирини ўйлаб, маънавиятсиз, вафосиз эрларининг қилмишларига сабр-бардош, бағри кенглик билан чидаб яшайверадилар.

Вокзалга йўлингиз тушганда эркакларга ўхшаб оғир-оғир қопларни орқалаб кетаётган аёлларни кўриб, назокат учун яралган хилқат дағаллашиб бораётганлигининг гувоҳи бўласиз. Бундай аёлларнинг турмуш ўртоқлари хотинлари топиб келаётган мўмай пуллар ҳисобидан яшайверишади. Бу, табиийки, оилада аёл ҳукмронлигига олиб келади. Унда фарзанднинг, хусусан, ўғил бола тарбиясининг аҳволи не кечади? Эр нафсонияти, ўғил бола тарбиясининг аҳволи не кечади? Эр нафсонияти, ғурури topталмайдими?

Қўйингки, Оллоҳ нозик қилиб яратган аёл учун ҳаё, инсоф, маънавиятни сақлаб қолиш, энг аввало, эркакларимизга ҳам боғлиқ, деб ҳисоблайман.

Хуллас, аёл маънавиятини бугун миллат маънавиятининг туб илдизи, дейиш мумкин. Унга бефарқ қарашга ҳеч биримизнинг ҳақимиз йўқ.

Зиёда ҒАФФОРОВА,
республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик марказининг етакчи мутахассиси.

> *Шарқда қадим-қадимдан оила муқаддас Ватан саналган. Агар оила соғлом ва мустаҳкам бўлса, маҳаллада тинчлик ва ҳамжиҳатликка эришилади. Бинобарин, маҳалла-юрт мустаҳкам бўлсагина, давлатда осойишталик ва барқарорлик ҳукм суради.*
>
> **И. КАРИМОВ.**

Оилам — қувончим менинг

БАҒРИ ТЎКИС ИНСОНЛАР

Иштихон туманидаги Сафохўжа қишлоғида Жунайдулла бобо ва Майрам момоларнинг оиласини билмаган одам йўқ. Уларнинг рўзғор тутишларига ҳавасмандлар, эҳ-ҳе, қанча. Етти келинли қайнонага "бизлар ҳам сизлардек бўлиб юрайлик" деб ният қилиб юрганлар қанча.

Суҳбати ширин онахоннинг айтганларини ҳаёт китобидан ўқиган сатрлардек қабул қилмоқ керак.

— Англаганим - оиланинг файзи - муомала, яхши муносабат, — деди момо. — Бобонгиз билан ҳечам қаттиқ овозда гаплашмаганмиз. Кўнгилхираликдан ютган одам бўлмайди, кўп нарса йўқотади, холос. Ўзим юмшоқ табиатли бўлганлигим учун, келинларимни ҳам, аввало, ота-онасининг бир бирига бўлган муомаласи, рўзғор тутишига қараб танлаганман. Менинг ҳаётда ўзим амал қилиб келаётган ва бундан ҳар доим яхшилик кўраётган тартибим бор - эрнинг кайфиятига ёмон таъсир қиладиган нарсаларнинг ҳаммасини ичингга ют, кечиримли бўлгин. Зеро, турмуш ўртоғингдан-да ортиқ сен учун куйинувчи инсон бўлмас. Ота-онанинг-ку йўриғи бошқа.

Сезганим - бировга ёмонлик соғинмаганларга ўзгалар ҳам кўнгилхираликни раво кўришмайди.

Ўч олиш, кек сақлаш - оилани емириб боради. Кўнгил қолишлик ва уни унутмаслик меҳр-ҳурматни йўққа чиқаради. Оилани яхшилик ҳайратига тўла бир гулзордек ёқимли ҳидни излаб яшагангина ютади. Ақлли инсон ўша ёқимли ҳид таратувчи гулзорда ўт ва тиконлар ҳам сўзсиз бўлишини билади...

Шунинг учун бегоналарни ҳам жигарларидек суйган бобо ва момо булар.

Меҳнат — оиланинг баракаси, яшашнинг роҳати эканлигини шу атрофдагиларга исботлаганлар ҳам — бобо ва момо бўлди.

Бугунги кунда фарзандларининг кўпчилиги — қўли гул уста. Иморат қуриб хоналарга безак беришса - уста излашмайди. Бир қарич ер ҳам бўш турмаслиги, терак экилганлиги - оиланинг саранжомлигини кўрсатиб турибди.Ҳар бир ўғлига иморат қуришаётганда тахта излаб овора бўлишмайди.

Жунайдулла бобонинг ўз қўли билан ясаган тегирмони рўзғорга тиргак. Ҳамқишлоқлари, қўшни маҳаллаларда ҳам тегирмон зарурати туғилганда бобонинг хонадонига йўқлаб келишаверади. Асаларичиликка ҳаваслари борлиги боис қишин-ёзин дастурхонларидан ширинлик аримайди. Кичкинтойлар бобо ва момоларини ширинликни суйгандай севишади. Кичкинтойлар ширинликсиз чой ичишмайди.

Бу хонадондагиларнинг ҳаммаси — боғбон. Мевали дарахтларни парваришлашнинг устаси. Бобонинг асраган олмаларини эрта баҳорда, ҳатто олма дарахти гуллаган пайтда ҳам худди ҳозир дарахтдан узиб олгандай ейсиз. Бугунги кунда бобо бунёд этган 3 гектарлик боғда икки ўғил боғбон. У боғда етиштирилган ҳосилдан олинаётган катта даромад рўзғорнинг кам-кўстини тўлдириб туради. Ҳаёт-да, ҳар йили бир тўй ёки маърака.

Анча йиллар аввал қишлоқда ғалати бир ҳангома пайдо бўлди. Эмишки, Жунайдулла бобо янги терак кўчати олиб келганмиш. У соат сайин ўсармиш. Ўғлига иморат қурмоқчи бўлганларга бобо ўша терак қаламчаларини беради. Гап Калифорния тераги ҳақида. Аввалига, бобонинг ўзи қишлоқда бўш жойларга, шу терак қаламчаларидан экиб юрди. Мурод Жўраев номли жамоа хўжалигида истиқомат қилувчиларга бобонинг бу хислати дарров юқа қолди. Ҳар бир хонадон эгасининг дарвозаси ёнида, ҳовли этагида кичик теракзорчалар пайдо бўлди. Биринчилардан бўлиб экканлар эса теракни кесиб, иморатга, бошқа заруратларга ишлатиб, бобони алқаб юришибди.

Ҳафтанинг пайшанба куни Зубайдуллаевлар хонадонида гўё бир тўй бошланаётгандай туюлади кишига. Фарзандлар, келину куёвлар чол-кампирни йўқлаб келишади. Буни бобо кулибгина "ота-онани зиёрат қилиш куни" деб атайди.

- Бизлар ўтиб кетгандан кейин ҳам мана шу анъана сабаб болаларим бир-бирларининг ҳолидан хабардор бўлишади-да. Бўлмаса ҳаётнинг минг бир ташвишлари одамзотни гангитиб ташлайди. Жигарларингнинг бир оғиз далдаси, яхши гапи ўшандай дақиқаларда жонга малҳам бўлади. Туғишганлар яхши-ёмон кунда бир-бирига тиргак бўлишади, - дейдилар бобо соқолини силаб.

Билмадим, ўз уйида бахтли яшаш бундан ортиқроқ бўлмаса керак-ов.

Ибратли оилалар жамиятимизнинг гавҳарлари. Яхшиликни, ибратли яшашингни бошқаларга кўз-кўз қилиш шарт эмас. Фаросати бор одам билиб олаверади. Зеро, Зубайдуллаевлар оиласи туманда ва вилоятда "Энг ибратли оила" деб тан олингани буни исботлаб турибди.

Гули ЧЕҲРА,
"Халқ сўзи"нинг мухбири.

ОЙИ: - Энг яхши кўрган нарсанг нима, қизалоғим!
ҚИЗАЛОҚ: - Сиз пиширган таомлар, ойижон!
ОЙИ: - Унда энг ёмон кўрган нарсанг нима?
ҚИЗАЛОҚ: - Ичи бўш коса-да, ойижон!

ЖАМИЛАНИНГ ШЕЪРИ

Ой баландда, баландда, тиғдор тоғлар бошида,
Жимирлайди юрагим шул янги ой қошида.

Юксакмидинг, юлдузим, — сенга етгунча ойлар
Термулиб соч тарар ой кўзларимнинг ёшига.

Тилай-тилай топганим, тилло қизим, ухлагин,
Бахтгинанг бутун бўлсин, илло, қизим, ухлагин.

Келган йўлларинг каби сочларинг узун бўлсин,
Мовий осмон мисоли, серюлдуз бир тун бўлсин.

Мени тақдир сийламади ота-она меҳридан,
Энди сенинг толеинг бор бўлсин, бутун бўлсин.

Тилай-тилай топганим, тилло қизим, аллаё.
Изларинг ёруғ келсин, илло, қизим, аллаё.

Узун киприкларингга қўнсин уйқу қушларинг,
Ухлаб қолгин, Юлдузим, ширин бўлсин тушларинг.

Равшан ФАЙЗ

Менда фикр бор

ТЕХНИКА РАВНАҚИ ЁШЛАРГА БОҒЛИҚ

Мени иқтисодчи-олим сифатида доимо фикримни ўзига тортиб келган бир муаммо борки, унинг ҳал этилиши, энг аввало, оилага, ота-оналарни шу муаммога бўлган муносаботига узвий боғлиқдир.

Ёш йигит-қизларни касб-ҳунар танлашга қизиқтириш, келгусида ўз касбидан фахрланиб юришга ўргатиш дастлаб оиладан бошланиши кўпчиликка сир эмас. Халқимизнинг доно гаплари бор: «Қуш инида кўрганини қилади». Ҳозирги кунда мамлакатимиз аҳолиси 24 миллион нафарга етди ва оилалар сони 5,0 миллионга бориб қолди. Ҳар бир оилада ўртача 4-6 нафар фарзанд тарбияланмоқда. Аҳоли сони Ўзбекистонда ҳар йили ўртача 550-600 минг кишига кўпаймоқда, шулардан 220-240 мингга яқини меҳнатга қобилиятли «ёшга» кириб, ўзлари учун касб-ҳунар ва ихтисослик танлаб, ҳаёт йўлини бир умрга аниқлашлари зарур. Афсуски, ҳозирги кунда аксарият оилалар, ота-оналар ўз фарзандларини пул топишга сафарбар қилмоқдалар. Ёшлар — ёшлар-да! Улар эртанги кунини ўйламасдан, олиб-сотарлик, дастёрликни ўзларига касб қилиб танламоқдалар. Бошқача қилиб айтганда, ёшларимиз бозорларга, кўчаларга чиқиб кетишди! Ваҳоланки, ҳақиқий бойлик манбаи — бу ижодий яратувчанлик, самарали меҳнатдир! Халқимизнинг жуда доно нақллари бор. Масалан, «Ҳунар — ҳунардан унар», «Йигит кишига етмиш ҳунар оз» мақолларини ёш авлод онгига сингдириб боришимиз зарурки, бу оиладан бошланади.

Албатта, уддабурролик, савдогарлик ҳам касб. Айниқса, ҳозирги бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида бундай касб-ҳунарлар ўз ривожини топади. Бироқ товарларни олиб-сотишлик учун уларни ишлаб чиқариш керак, ишлаб чиқарганда ҳам юқори сифатли, пухта ва энг муҳими, арзон қилиб ишлаб чиқариш керак. Булар эса янги техника, янги технология тараққиёти билан белгиланади. Демак, сифатли, арзон ва пухта товарларни ишлаб чиқариш учун замонавий янги технологияларни, янги техникани кенг миқёсда тараққий топтириш керак, бунинг учун техникавий билимларга эга бўлган ёш мутахассислар керак. Агар ҳар бир оила ўз фарзандларини техника билимларига, техникавий касб-ҳунарларга ҳозир қизиқтирмаса, янги соҳаларга йўналтирмаса, бу масалани ўз вақтида, талабга мос равишда ҳал қилиш мураккаб ижтимоий-иқтисодий муаммога айланиб қолади.

Бу муаммонинг яна бир муҳим жиҳати бор — у ҳам бўлса, кўпайиб, ўсиб бораётган ёшларни доимий иш жойлари билан таъминлаш, ишсизликнинг олдини олишдир.

Ҳозир Ўзбекистон иқтисодиётининг барча тармоқларида жами 8 миллион 680 минг нафар киши ишлаб ва ўқиб турибди. Шулардан тахминан 2 миллионидан кўпроғи олий ва ўрта маълумотли мутахассислардир.

Меҳнатда банд бўлган 1000 нафар кишининг 968 таси олий ва умумий ўрта таълимга эга. Бироқ масаланинг нозик томони шундаки, мутахассислар таркибида техникавий касб эгалари озчиликни ташкил қилади ва, айниқса, уларнинг касб-корлик даражаси замон талабларига етарли даражада мос келмаяпти. Шу боис замонавий касб-ҳунар коллежларининг ташкил этилаётганлиги кўнгилдаги иш бўлди.

Ёшларни техникавий касбларни танлашга қизиқтириш учун ота-оналари инженер, электротехник, энергетик, машинасоз, кончи бўлиб, катта обрў-мартабага эга бўлган, завод ва фабрикаларда, фирмаларда мураккаб иш жараёнларини бошқараётган оилаларни газета, телевидение, радио ва оммабоп журналларда мунтазам кўрсатиш керак. Мамлакатимиз орден ва медалларига сазовор бўлган инженер-техник мутахассислар билан суҳбатлар, учрашувлар ўтказиб туриш мақсадга мувофиқ бўлади. «Ёш техник» газета ва журналини нашр қилиш ҳаётий зарурратдир. Хуллас, янги техника XXI асрнинг чопқир саман оти бўлса, уни эгарлаб, тизгинини маҳкам ушлаб, олий мақсад томон чоптириш — ёшларнинг иши.

Абдувоҳид АБДУҒАНИЕВ,
иқтисод фанлари доктори, профессор.

МУСТАҲКАМ ҚЎРҒОН

Сирдарё вилоят хотин-қизлар қўмитаси томонидан амалга оширилаётган тадбирларнинг туб мақсади оилани мустаҳкамлашдек эзгу ишга қаратилган. Зеро, оила фаровонлиги, тинчлиги юрт ободлигини белгилайдиган муҳим омилдир.

Биз «Аёллар ҳуқуқларининг камситилишини барча кўринишларига барҳам бериш халқаро конвенцияси» Сирдарё вилоятида қай аҳволдалигини кўриб чиқиб, жиддий хулосаларга келдик. Аёлларнинг ҳуқуқий маданиятини ошириш борасида ибратли тадбирлар ўтказишни режалаштирдик.

Оқолтин туманида «Оила давлат муҳофазасида» мавзуида семинар ўтказдик. Баҳслар қилдик. Ҳуқуқшуносларнинг фикрлари, оила можаролари акс эттан саҳна кўринишлари қатнашувчиларда яхши таассурот қолдирди.

Бугунги аёлнинг дунёқараши ҳам бошқача, у дунё давлатларидаги аёлларнинг ҳаёти билан ҳам бевосита қизиқади, тажриба ўрганади. Вилоятимизда Германиянинг Конрад Аденауэр жамғармаси билан ҳамкорликда ўтказилган семинарда ўзбек ва немис аёлининг турмуш тарзи, шароит ва имтиёзлари хусусида сўзлашилди.

Шу ўринда «Ўзбекпочта» акционерлик жамияти вилоят бўлимининг раиси Мукамбар Қиличеванинг қатъий интизомли ва ташаббускор раҳбар эканлигини ҳам таъкидлаш жоиз. Унинг ташаббуси билан акционерлик жамиятида дам олиш кунидан ташқари қисқартирилган иш куни жорий этилган.

Ҳар қандай жамиятда инсон манфаатларига эътибор бош масала бўлиб қолаверади. Айниқса, бу мурувват ногиронлар, кам таъминланган оилаларга кўрсатилса — бунинг савобига нима етсин. Шу мақсадда вилоятдаги кам таъминланган оилаларга вилоят хотин-қизлар қўмитаси томонидан 7 миллион 136 минг сўмлик моддий ёрдам кўрсатилди, муҳтожларга кийим-кечак, ногиронларга аравачалар тарқатилди.

Фарзандлар — оила бахти, келажаги. Уларнинг тарбияси ҳамиша жиддий аҳамият касб этиб келган. Айниқса, қизлар балоғатга етгач, оиладаги муҳит яққол билинади. Қизни сўраб борувчилар оилага баҳо беришади. Хўш, қизларимиз бўлғуси бека, оналикка тайёрми? Вилоят хотин-қизлар қўмитасининг туманларда «Қизлар мактаби»ни ташкил қилиш ҳақидаги ташаббуси оммалашмоқда. Ҳозирги кунда Боёвут, Сирдарё туманларида иш бошлаган «Қизлар мактаби» фаолияти кўпчиликнинг эътиборини қозонмоқда. Қизлар мактаби тадбирининг маъноси шуки, мактабларга тажрибали муаллимлар, гинекологлар, ошпазлар, чеварлар жалб этилиб, улар қизларни турмушга тайёрлашда дастлабки билим ва кўникмаларни берадилар.

Оила тинчлиги — юрт фаровонлиги. Баъзан арзимас сабаб билан дарз кетаётган оилалар қанча кўнгилсизликларга сабаб бўлади: қаровсиз болалар, ота-она меҳридан жудолик... Бундай нохушликларнинг олдини олиш мақсадида мутахассислардан иборат «Муроса» гуруҳини ташкил этдик. Уларнинг бевосита аралашуви билан ажралиш учун судга ариза берган оилалар қайта тикланади.

Вилоят хотин-қизлар қўмитаси толиба қизлар, ёш оила бекалари — келинчаклар ҳаёти билан қизиқиб боради. Албатта, бу борада ҳам илғорлар рағбатсиз қолмайди. Чунончи, Гулистон давлат унверситети толибалари Зулайҳо Шакарова, Умида Иброҳимова қўмита томонидан икки йилдан буён қўшимча стипендия билан таъминланиб келмоқда.

Мустақиллигимизнинг мустаҳкам бўлиши, оилаларнинг бахтиёрлиги ва фаровонлигига боғлиқдир. Бу ҳаётбахш даъват ҳар бир хонадонда акс-садо беришини, ҳар бир оила тинч-тотув, бахтли ҳаёт кечиришини истаймиз.

Ҳожар МИРЖАЛОЛОВА,
Сирдарё вилоят ҳокими муовини, вилоят хотин-қизлар қўмитаси раиси.

ҲАДИСЛАР

Аллоҳ таолога бандалар ичида севимлиси оила аъзоларига манфаати кўп тегадиган кишидир.

* * *

Отангнинг дўстлигини давом эткиз, уни узма. Аллоҳ нурингни ўчириб қўймасин.

* * *

Гуноҳи кабираларнинг энг каттаси отаонага оқ бўлишдир.

* * *

"Кимга яхшилик қилай?" деб сўраган саҳобага уч марта онангга деб, тўртинчи сўраганда отангга, деб айтдилар.

* * *

Эшикларингиз олдини покиза тутинглар, покиза остонада фаришталар макон тутади.

Эркак кишининг жамоли тилидур.

* * *

Яхшиларингиз ўз аҳлига, оила аъзоларига яхши бўлганларингиздир.

* * *

Никоҳнинг (тўйнинг) яхшиси енгилидадур (кам сарфлисидир).

* * *

Аёлларни фақат улуғ одамлар ҳурмат қилади. Уларни фақат пасткаш одам хорлайди.

* * *

Отага итоат қилиш — Аллоҳга итоат қилишдур.

Отага осий бўлиш — Аллоҳга осий бўлишдир.

Бир чимдим кулги

- Хайрулло, идишдаги мураббони ким ялади?

- Қўшнимизнинг мушуги.

- Унда нега юзингда мураббонинг юқи турибди?

- Мушукдан ортгани исроф бўлмасин, дедим-да.

БОЛАНИНГ ТИЛИ ШИРИН

* * *

Тиш дўхтири ҳузурига бирталай болалар кириб келишди.

- Мен тишимни олдиргани келдим,- деди жағини боғлаб олган бола.

- Ўртоқларинг нега келишди?

- Улар менинг қандай доллашимни эшитмоқчи.

* * *

- Менинг бурним — отамники, кўзим — онамники, — деди бир бола.

- Менинг пешонам — бувимники, қулоғим — амакимники,— деди иккинчи бола.

Улардан ортда қолмаслик учун учинчи бола ҳам чираниб гап қўшди:

- Менинг иштоним — акамники!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИНИНГ ОЛТИ ЙИЛЛИГИГА

ДАВЛАТНИНГ ҲУҚУҚИЙ КЎЗГУСИ

Яқин кунларда Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 6 йиллигини нишонлаймиз. 1992 йил 8 декабрь халқимиз тарихида мангу қоладиган, келажак авлодлар фахр билан эслаб юрадиган муқаддас кундир. Ота-боболаримизнинг асрий армонлари ушалиб, истиқлолга эришгач, миллий давлатимизнинг асосий қонуни, мустақиллигимизнинг ҳуқуқий пойдеври бўлган Конституциямиз қабул қилинган буюк санадир.

Ўтган 6 йил Конституциямизнинг ҳаётий, амалий, назарий жиҳатдан танқидий синов даври бўлди. Бу давр ичида узоқ-яқиндаги дўстларимиз ҳам, навқирон давлатимиз келажагига, тараққиётига ёвуз кўз билан қарайдиган ғанимларимиз ҳам Конституциямизни мамлакатимиз босиб ўтган мустақиллик йилларига қиёсан неча бор синчиклаб ўрганиш, таҳлил этиш имконига эга бўлдилар. Лекин шуни мамнуният билан таъкидлаш жоизки, уларнинг бирортаси ҳам асосий қонунимиз ҳақида эътиборга молик танқидий фикр айта олмадилар. Бу давр ичида Конституциямиз ўзининг нақадар ҳаётийлигини, назарий жиҳатдан ҳам, амалий томондан ҳам пухта ишланганлигини исботлади. Бунинг асосий сабаби — унинг нормативларида ўзбек халқининг қадимий анъаналари, миллий қадриятлари, урф-одатлари, давлатчилик тажрибасига, минталитетига суянган ҳолда умумбашарий демократик тамойиллар ҳисобга олинганлигидир.

Ўша йилларда мамлакатимиз билан бир вақтда мустақиллигини қўлга киритган янги ёш давлатлар ҳам бирин-кетин ўз конституцияларини қабул қилган эдилар. Лекин уларнинг кўпчилигининг конституциялари ҳаёт синовларидан зарбасиз ўта олмади. Ўтган қисқа давр ичида баъзи МДҲ давлатларининг конституцияларига жуда катта ўзгартириш ва қўшимчалар киритилди. Россия, Украина, Қозоғистон каби давлатларда конституцияларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш ҳақидаги фикрлар ҳатто ҳозирги кунда ҳам давом этмоқда. Бунга сабаб, бизнинг фикримизча, конституция қабул қилаётганда асосий мақсад кўпроқ бу мамлакатларда ўша вақтда мавжуд бўлган сиёсий буҳронлардан тезроқ қутулишга, мураккаб ижтимоий-сиёсий муносабатларни тартибга солишга, мавжуд муаммоларни ҳал қилишга ҳамда ҳокимиятни қўлга киритган кучларнинг ўша даврдаги манфаатларини мустаҳкамлашга қаратилганлигидир. Шунингдек, буни баъзи бир МДҲ давлатлари ўз халқининг миллий хусусиятларини ҳисобга олмасдан, кўп ҳолларда хорижий мамлакатларнинг конституцияларидан нусха кўчирганлигида, деб биламиз.

Мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Конституцияси бошқа янги мустақил давлатлар конституцияларидан фарқ қилиб, ўтиш давригагина мўлжалланмасдан, балки мамлакатимиз асосий қонуни ўлароқ давлат ва жамият ривожланишининг кейинги йўналишини ҳам белгилаб берувчи дастурий ҳужжат сифатида намоён бўлади.

Таъкидлаш лозимки, бизнинг Конституциямиз Бош қонун сифатида жамиятда мавжуд бўлган ижтимоий муносабатларнигина тартибга солиб қолмай, балки давлат ва жамият ривожланишида вужудга келадиган келгуси муносабатларнинг ҳуқуқий асосини белгилаб беради. Мисол учун, кўппартиявийлик, демократик институтлар, хусусий мулкчилик, бозор муносабатлари ва бошқаларни келтириш мумкин. Шунинг учун ҳам Конституциямизга тез-тез қўшимча ва ўзгартишлар киритиш заруряти бўлмайди. Конституция ва унинг нормалари қанчалик барқарор бўлса, унга нисбатан эътибор, ҳурмат шунчалик юқори бўлади.

Конституциямизда халқимизнинг нафақат бугунги хоҳиш-иродаси, балки одил жамият қуриш тўғрисидаги асрий орзу-армонлари ҳам мустаҳкамлангандир. Биз ўз Конституциямиздан ғурурланишимиз керак. Чунки унинг нормаларида инсон ҳуқуқига ва давлат суверенитети ғояларига нисбатан ҳозирги ва келажак авлодлар олдидаги юксак масъулият эътироф этилди, республика фуқароларининг муносиб ҳаёт кечиришлари кўзда тутилди. Демократия ва ижтимоий адолатга садоқат ўз аксини топди. Инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлат барпо этиш ва фуқароларнинг тинчлиги ҳамда миллий тотувлигини таъминлаш олий мақсад қилиб қўйилди. Шу туфайли у инсон фаровонлигига қаратилган Конституциядир. Лекин шуни таъкидлаш зарурки, ҳозирги кунда Конституциямиз — асосий қонунимизни ўрганиш, унинг мазмун-моҳиятини тушуниш ва тушунтириш масалаларида маълум камчиликларга йўл қўйилаётир. Президентимиз демократик ҳуқуқий жамият қуриш, фуқароларнинг ҳуқуқий онги, маданиятини юксалтиришга қаратилган катта вазифаларни қўймоқда. Бизнингча, бу вазифаларни амалга оширишнинг энг асосий шартларидан бири Конституцияда белгиланган меъёрлар, унинг ҳар бир қисми, боби, моддасига оғишмай амал қилишимиз, Конституция асосида яшамоғимиз лозимдир. Лекин бу борада ҳали қилинадиган ишлар жуда кўп. Барча фуқароларимиз Конституциянинг ҳар бир моддаси ғояси, моҳиятини тушуниб етган, деб айта олмаймиз.

Биз Конституциямиз тўғрисида кўп гапирамиз. Лекин аксарият ҳолларда уни умумий тарзда баён қилишдан нарига ўтмаймиз. Ваҳоланки, биз, ҳуқуқшунослар олдида назарий ишларни олиб бориш билан бир қаторда уни ҳаётга жорий қилишдек масъулиятли вазифа турибди. Конституциямизнинг ҳар бир моддаси амалда қўлланилган тақдирдагина демократик ҳуқуқий жамиятда яшаяпмиз, деб айтиш мумкин. Сиёсатшунос, файласуф, жамиятшунос ва бошқа мутахассислар фақат Конституция куни арафасидагина Конституция ҳақида умумий тавсифдаги мақолалар эълон қилиш билан кифояланмоқдалар. Байрам ўтгач, бундай чиқишлар ҳам тўхтаб қолмоқда. Бу мақолалардан Конституциямизни тарғиб қилишда фойда бўлмайди, демоқчи эмасмиз, лекин уларнинг умумийлиги, юзакилиги, баъзи ҳолларда эса Конституция нормаларининг нотўғри талқин қилиниши мутахассисларнинг ҳақли эътирозига сабаб бўлмоқда. Масалан, «Инсон ва қонун» газетасининг 1998 йил 24 ноябрь сонида «Мустақиллигимизнинг ҳуқуқий пойдевори» номли мақола чоп этилди. Мақола муаллифи юқорида айтилганидек, умумий фикрлар билан бир қаторда назарий ва амалий жиҳатдан ҳам нотўғри бўлган хулосаларга келади. Унинг ёзишича, «... сўнгги 70 йилдан ортиқ вақт мобайнида Ўзбекистон тарихида тўрт маротаба Конституция қабул қилинган. Гарчанд 1992 йилнинг 8 декабрида қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси саноқ бўйича тўртинчи бўлса-да, у ўзининг мақсад, мазмун ва моҳиятига кўра, республикамизнинг биринчи Конституцияси ҳисобланади». Наҳотки, шўролар даврида Ўзбекистон деб аталган мустақил давлат бўлмаганлигини ҳуқуқшунос мутахассис тушунмаса?! Ўша даврда қабул қилинган конституциялар иттифоқ конституциясининг нусхаси эканлигини, уларда ҳам фақатгина иттифоқ манфаатларини ифода этувчи меъёрлар мустаҳкамлаб қўйилганлигини англаб етмаса?! Фақат мустақил давлатгина ўзининг асосий қонуни бўлган Конституциясига эга бўлиши оддий ҳақиқатдир. Шунинг учун Ўзбекистон Республикаси Конституциясини «оддий саноқ бўйича тўртинчи...», деб аталиши нафақат ҳуқуқий жиҳатдан, балки сиёсий жиҳатдан ҳам хатодир. Юқоридаги мақолада шунга ўхшаш бошқа хато ва ноаниқликлар мавжуд.

Бундай йўсиндаги мақолалар Конституциямизни тарғиб этишда, моҳиятини шарҳлашда аҳамият касб этмайди. Биз тарғиботда юзакилик, умумийликдан қочишимиз зарур. Бундай мақолаларда ўша шўролар даврида социалистик конституцияларга бағишланган мақолаларда бўлгани сингари ҳайбаракаллачилик руҳи кўриниб турибди.

Умуман, шўролар даври конституцияларининг асл моҳияти тўғрисида гап кетганда, шуни айтиш лозимки, уларда мустаҳкамланган нормалар ўзининг сохталиги билан ажралиб туради. Яъни мустамлака даврида қилиниши мумкин бўлмаган қоидалар асосий қонунда мустаҳкамланган ва у фақат қоғоздагина мавжуд эди. Масалан, суверен социалистик давлатларнинг барчаси ташқи сиёсат борасида хорижий мамлакатлар билан давлатлараро муносабатларга киришиши мумкин эди. 1977 йил 7 ноябрда қабул қилинган СССР конституциясининг 9-боб, 80-моддасига кўра, «Иттифоқдош республика чет давлатлар билан алоқа боғлашга, улар билан шартномалар тузишга ҳамда дипломатия ва консуллик вакиллари айирбошлашга, халқаро ташкилотлар фаолиятида иштирок этишга ҳақли» эди. Бу 1978 йил 19 апрелда қабул қилинган Ўзбекистон ССР Конституциясининг 13-боб, 122-модда, 5-бандида ҳам ўз ифодасини топган. Лекин улар фақат қоғозда эди.

Амалда ҳеч қайси республикада бундай ҳуқуқдан фойдаланишнинг иложи йўқ эди.

Ёки яна бир мисол. Ўзининг асл моҳиятига кўра, атеистик-худосиз бўлган шўролар конституциясининг 52-моддаси, Ўзбекистон ССР конституциясининг 50-моддасида виждон эркинлиги мустаҳкамлаб қўйилган эди. Бу моддалар иттифоқ конституциясида «СССР гражданлари» деб аталган сўзлар Ўзбекистон ССР конституциясида «Ўзбекистон ССР гражданлари» деб алмаштирилган сўзлар билангина тафовут қиларди. Бундан бошқа ҳеч қандай ўзгаришлар йўқ. Бу нормаларда гражданларнинг виждон эркинлиги, яъни ҳар қандай динга эътиқод қилиши ёки ҳеч қандай динга эътиқод қилмаслиги, диний маросимларни бажариш ҳуқуқи «гарантияланган» эди. Лекин ҳатто Ўзбекистонда ўз ота-онаси, яқинларининг дафн маросимида иштирок этганликлари учун ўз лавозимларидан ҳайдалганликлари, муборак Ҳайит байрамларида масжидлар олдида махсус қўйилган милиция ходимларининг эрталабки намозга рухсат бермагани, умра, ҳаж сафарларига изн берилмаганлиги у даврдаги виждон эркинлиги тўғрисидаги конституцион меъёрларнинг қанчалик сохта бўлганлигини кўрсатади. Буларнинг акси ўлароқ мустақил Ўзбекистон Республикасининг биринчи Конституциясида фуқароларнинг виждон эркинлиги тўғрисидаги меъёрлар фақатгина мустаҳкамлаб қўйилмасдан, балки амалга ошириш учун шарт-шароитлар давлатимиз, биринчи навбатда республикамиз Президенти томонидан яратиб берилмоқда. Мисол тариқасида Президентимиз тарафидан муборак диний байрам кунларининг дам олиш куни, деб эълон қилинганлиги, мамлакатимиз мусулмонларига давлатимиз умра ва ҳаж зиёратларида ёрдам кўрсатаётганлигини айтиш мумкин. Ёки ҳозирги кунда ҳам давлат диндан ажратилган ҳолда, қадимий диний обидалар: Бухородаги Масжиди калон, Самарқанддаги Бухорий мажмуаси ёки Амир Темурнинг Жомеъ масжиди каби меъморий ёдгорликлар қайта таъмирланаётганлиги, мамлакатимизда ўтган ислом уламоларининг муборак тарихи тикланаётганлиги ва бу ишларда Президентимизнинг шахсан ташаббуси фикримизнинг далилидир.

Юқоридаги мисолларда шўролар давридаги конституциялар билан Ўзбекистон Республикаси биринчи Конституциясининг асл моҳияти ўртасидаги тафовутлар яққол кўринади.

Конституциянинг Конституция эканлиги унда акс этган нормалар билангина белгиланмайди, балки уни амалга оширишга шарт-шароит яратиб бериш, Конституциянинг амалда қўлланиши билан белгиланади.

Биз кўп ҳолларда эътиборимизни Конституциянинг юридик норма сифатидаги хусусиятларига қаратамиз. Лекин шуни унутмаслигимиз лозимки, унинг юридик хусусиятлари билан бир қаторда улкан маънавий-тарбиявий хусусиятлари борки, уларни алоҳида илмий таҳлил қилиш лозимдир. Ҳозирги кунда республикамиз Конституцияси баъзи жиҳатларига кўра, миллий давлатчилигимизнинг ҳуқуқий асоси чегарасидан чиқиб, халқаро аҳамиятга эга бўлган ҳужжатга айланди, деб айта оламиз. Кўпчилик олимлар Конституция ва умуман, қонунлар миллий хусусиятга эга бўлиб, фақат қабул қилган давлат ҳудудидагина кучга эга бўлади, деб айтишади. Қонунлар уларни қабул қилган давлат ҳудудидагина мавжуд бўлган ижтимоий муносабатларни тартибга солади. Шунинг учун унинг халқаро аҳамияти ҳақида гапириш ўринсиз, деган фикр мавжуд. Уларнинг бу фикрларича, Конституциянинг норматив юридик хусусияти нуқтаи назаридан қарасак, фикрларида жон борга ўхшайди. Аммо Конституциянинг функцияси нуқтаи назаридан талқин қилсак, бу умуман ўринсиздир. Чунки Конституциянинг юридик функциясидан ташқари сиёсий, ғоявий-тарбиявий томони ҳам борки, улар ҳар қандай давлат чегараларидан ўтиб, одамлар онгига таъсир кўрсатиш имкониятга эга. Фикримизнинг далили сифатида Конституция функциялари тўғрисида бироз тўхталиб ўтайлик.

Конституциянинг юридик функцияси унинг асосий қонун сифатида олий юридик кучга эга эканлигидадир. У мамлакатдаги барча ҳуқуқий тартибга солинадиган ижтимоий муносабатлар тизими асосини ташкил этувчи биринчи ҳуқуқий манба ҳисобланади. Бошқача қилиб айтганда, агар тармоқ ёки кундалик қонунлар маълум бир ижтимоий муносабатларнинг ўзинигина тартибга солса, мисол учун, жиноят ва жазо бўйича ижтимоий муносабатлар жиноят қонунчилиги билан, фуқароларнинг мулкий муносабатлари фуқаролик қонунлари билан ва ҳоказо, тартибга солинадиган бўлса, Конституция буларнинг барчаси асосларини қамраб олади. Яъни мамлакат, жамият ҳаётидаги ижтимоий муносабатларнинг барчаси Конституциямиз орқали тартибга солинади. Жорий қонунлар Конституция нормалари билан бир-бирига зид келганда, улар ўз кучини йўқотади.

Конституциянинг иккинчи функцияси унинг сиёсий функциясидир. Конституция давлат тузилиши, уни алоҳида шахс ва ёки гуруҳ фуқаролар ўртасидаги муносабатини аниқлайди. Барча сиёсий ишлар, партиялар ва бошқа ташкилотлар Конституцияда белгиланган қоидалар асосида ўзаро муносабатда бўладилар. Конституцияда фуқароларнинг сиёсий ҳуқуқ ва эркинликлари, шунингдек, давлат ва шахснинг ўзаро муносабатлари мустаҳкамлаб қўйилган.

Кўп ҳолларда бу қоидалар реал ҳаётда жорий қилингандан сўнг Конституцияда мустаҳкамланади. Аммо баъзи ҳолларда аввал Конституцияда қонунлар ўрнатилиб, кейин ҳаётга татбиқ этилади. Мисол учун, мамлакатимизда конституцион ислоҳот асосида сайлов тизимининг ўзгартирилганлигини кўрсатиш мумкин.

Конституциянинг учинчи функцияси унинг ғоявий-тарбиявий функциясидир. Конституция энг олий қадриятларни қонун сифатида жамиятда мустаҳкамлади. Чунончи, инсон ҳуқуқлари, мулкчилик, демократия ва бошқаларга эътибор бериб, фуқароларни бу қадриятларга риоя қилишга чорлайди. Агар сен учун бу қадриятлар қимматли, ҳам зарур бўлса, Асосий қонунда мустаҳкамланган меъёрларга риоя қилишинг лозим. Агар сен бир томондан қонунни ҳурмат қилсанг, унда ифодаланган умуминсоний қадриятларни ҳам қил, деган тушунчани беради. Кимда-ким иккаласини ҳам ҳурмат қилмаса, Конституцияни бузса, унга нисбатан жазо чоралари қўлланилади.

Конституциянинг ғоявий-тарбиявий функциясига унинг халқаро даражадаги аҳамияти ҳам тегишли, деб айта оламиз. Конституция давлатнинг ҳуқуқий кўзгусидир. Унда мустаҳкамланган нормалар, тамойилларнинг қай даражада ижросига қараб, халқаро ҳамжамият ёш давлат ва унинг келажаги ҳақида хулоса чиқаради.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг халқаро аҳамияти тўғрисида гапирганда, шуни ғурур билан айтиш мумкинки, ҳозирда МДҲ давлатларининг кўпчилиги ўз Конституцияларини қабул қилаётганларида ҳам унга қўшимча ва ўзгартиришлар киритаётганларида бизнинг Конституциямиздан андозалар олишяпти. Масалан, Конституциямиз лойиҳаси муҳокама қилинаётганда МДҲдаги баъзи бир мутахассислар ва «сиёсий арбоблар» давлат бошқарувининг парламентар республика шаклини кўпроқ демократияга мос келади, деб биздаги бошқарувнинг президентлик республикаси турини танқид қилишган эди. Кейинчалик эса уларнинг қарийб барчаси бошқарувнинг президентлик республикаси шаклига ўтишди. Яна бир мисол, давлат тузилишининг унитар шаклида бўлган давлатлар ҳам ўз парламентларининг сунъий равишда икки палатали тизимини ташкил этишган эди. Кейинчалик улар ҳам парламентнинг бир палаталик тизимига ўтишди. Ҳозирги кунга келиб нафақат МДҲ давлатлари, балки собиқ социалистик системадаги Европа мамлакатлари ва бошқа ривожланаётган мамлакатлар ҳам Ўзбекистон Республикаси, унинг Конституциясидан ўз давлатчилиги қурилишида фойдаланмоқдалар.

Биз ўз Конституциямиз билан ғурурланишимиз зарур. Лекин бунинг учун, аввало, унинг ҳар бир моддаси, боби, бўлимининг моҳиятини чуқур англаб етмоғимиз керак. Конституциямизга мустақил давлатчилигимизнинг тимсоли, керак бўлса, рамзи сифатида қарамоғимиз керак. Яқиндагина Америка Ташқи сиёсий тадқиқотлар институти президенти, профессор Майкл Сзаз билан суҳбатда мамлакат Конституцияси тўғрисида гап борар экан, у АҚШ фуқаролари учун конституция ҳам давлат байроғи, мадҳияси сингари АҚШ давлатчилиги рамзи сифатида чуқур ҳурмат қилинишини, ҳар бир уйда давлат байроғи билан бирга мамлакат конституцияси ҳам эъзозлаб сақланишини айтганди. Бу эса ёшларни гўдаклигидан бошлаб Конституцияга ҳурмат юзасидан тарбиялаш, натижада уларни ўз Ватани, халқига садоқатли, фидойи бўлиб етишишида муҳим омиллардан бири бўлишини алоҳида таъкидлади. Ваҳоланки, назарий, илмий нуқтаи назардан олиб қаралганда, АҚШ Конституцияси 1787 йилда қабул қилинганлиги сабабли, кўп ҳолларда ҳозирги кун талабларига тўла жавоб бера олмайди. Чунки икки юз йил ичида мамлакатнинг ички ва ташқи ҳаётида иқтисод, сиёсат, илм-фан, давлат ва жамиятнинг ҳамма жабҳаларида, одамларнинг яшаш шароитида, онги, дунёқарашида шундай катта ўзгаришлар бўлдики, уларни бир қарашда икки аср аввал қабул қилинган қонун билан тартибга солиб бўлмайдигандек туюлади. АҚШ фуқаролари учун Конституция — бу оддий қонун бўлмасдан, балки мустақил давлатчилик рамзидир. Шунинг учун ҳам уни қадрлайдилар, ҳурмат қиладилар, ундан ғурурланадилар ва энг асосийси, унга итоат этадилар.

Хулоса қилиб шуни айтиш керакки, мамлакатимиз Конституцияси ўзининг мазмун-мундарижасида халқимизнинг асрий орзу-умидларини, бугунги тараққиётини ифодалаганлиги, келажакка қаратилганлиги, кучли ҳуқуқий ва ижтимоий хусусиятга эга эканлигига кўра, ҳозирги вақтда жаҳондаги энг мукаммал конституциялардан қолишмайди. Баъзи жиҳатлари билан эса улардан устун туради, деб айта оламиз. Бизнинг эндиги вазифамиз ўз Конституциямиз билан фахрланиш билан биргаликда уни бутун моҳияти билан тўла тушуниб олиш ва ҳар бир моддасига итоат қилишимиз керак.

Биз ҳам АҚШ фуқаролари сингари Конституциямизни Ўзбекистон мустақиллигининг рамзи сифатида ҳурмат қилишни ўрганишимиз зарур. Ўз даврида соҳибқирон Амир Темур тузуклари ўзбек давлатчилигини мустаҳкамлашда қандай муҳим ўрин тутган бўлса, комил ишонч билан айтишимиз мумкинки, Ўзбекистон Республикасининг биринчи Конституцияси ҳам ўзбек давлатчилигининг бугун ва келажакдаги тараққиётида шундай аҳамиятга эга бўлади. У келгуси авлодларимиз учун, буюк келажак қуриш учун ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилади.

Асосий қонунимиз ҳаёт тарзимизнинг ҳар бир жабҳасига қанчалик чуқур кириб борса, мамлакатимиз сиёсатининг бош мақсади бўлган халқимиз фаровонлигини ошириш йўлидаги ишлар шунчалик аниқ воқеликка айлана боради.

Озод АББОСХЎЖАЕВ,
ҳуқуқшунос.

Ҳалима ХУДОЙБЕРДИЕВА,
Ўзбекистон халқ шоири

БОШДАН-ОЁҚ ҲУРЛИКНИ КИЙИН!

ЭРК ЙЎЛИ...

Бари ёлғон,
Шу йўлгина чин,
Бу йўлда юрмайсан,
учасан.
Фақат унда
кетмоқлик учун
Ўзинг бор-йўғингдан
кечасан.

Отланаркан
Тонг ёки кечда
Ичга тўлдир
озодлик куйин.
Бор лаш-лушинг
бирма-бир еч-да,
Бошдан-оёқ
ҲУРЛИКни кийин.

Эркка тўйин,
Керак тамоми
Муҳтожликдан
ўзни қутқармоқ!
Худойимнинг тоза
йўлида
Қандай байрам
кишансиз бормоқ!

Қайиролмас
Ҳеч ким шохингни,
Қирқилади
ғилофу қинлар.
Бошингдаги эрк
кулоҳингни
Бошинг олмай
ололмасинлар!
О-лол-ма-син-лар!

УНУТМАЙДИ

«Унутмас мени боғим».
Усмон НОСИР.

Ҳамма унутганида
ҳам
Ерлар, кўклар
унутмайди.
Очганимиз кўзлардаги
Қорачиқлар унутмайди.

Сийласа-да шеър,
шону шахт,
Гоҳ келди бахт,
гоҳ кетди бахт.
Тик ташландик.
Мўлжалга нақд
Теккан ўқлар
унутмайди!

Кўпни кўрдик,
куюнганни,
Садақадан суюнганни.
Оҳ, Оллоҳ,
деб тўйинганни
Кўнгли тўқлар
унутмайди!

Гарчанд эдик жони
қиллар,
Жанггоҳларда бўлдик
филлар,
Эрк йўлида қолган
куллар,
Қолган чўғлар
унутмайди!

Тўфонларида исиниб
Бол деб ичдик қор,
музини
Ўпдик. Лабимиз изини
Туркий туғлар
унутмайди!

НЕ БАЛОЙИ ИШҚДИРСАН

Не балойи
ишқдирсан Сен,
Мен куйингда
ғариб бўлдим.
Билсайдим, ичмас
эрдим-а,
Билмасдан сипқориб
бўлдим.

Йўлларим бўлса-да
гул, чим,
Дўзахларда ёнди ичим,
Ошиқ аҳли
ўлгай-ку жим,
Мен юракни
ёриб бўлдим.

Деюрлар-ки бўлди,
куйма,
Либос хазон ўлди,
киймa.
Мен юракни
қийма-қийма
Жодидан чиқариб
бўлдим.

Тирқирадим, Кўшк
кўтаргай,
Димоғимни мушк
кўтаргай.
Энди мени ишқ
кўтаргай,
Паст дунёдан
ариб бўлдим.

Не балойи
ишқдирсан Сен,
Мен куйингда
ғариб бўлдим.

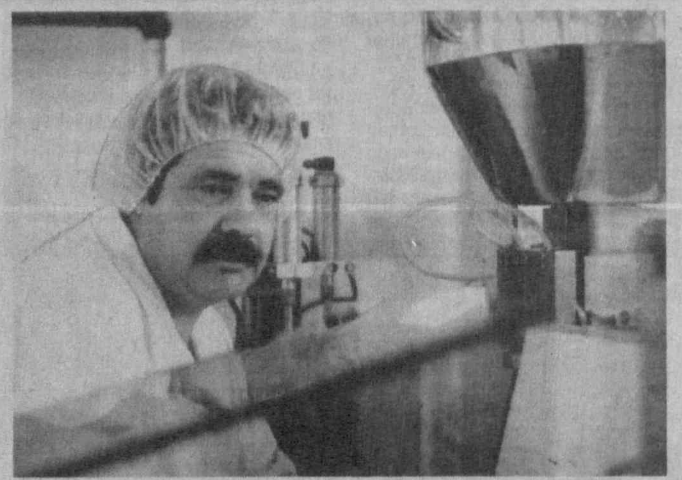

Мамлакатимизда фармацевтика саноати борасида амалий қадамлар қўйилаётгани, аксарият дори-дармонлар шу ернинг ўзида тайёрланаётганлиги ҳеч кимга сир эмас. Гулистон шаҳрида иш бошлаган «Личева фарм саноат» ўзбек-чехия қўшма корхонаси фикримизнинг далилидир.

Бу ерда тайёрланаётган дори-дармонлар сифатлилиги боис мижозлар эътибори ва талабини қондирмоқда.

СУРАТДА: қўшма корхона мутахассиси В. Мингеров иш устида.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

Тошкент аэропортида Таиланд пойтахти Бангкокда бўладиган XIII Осиё ўйинларида иштирок этиш учун жўнаб кетаётган 246 кишидан иборат Ўзбекистон спорт делегациясини кузатиш маросими бўлди.

SPORT

БАНГКОККА ЖЎНАБ КЕТИШДИ

Японияда ўтказилган XII Осиё ўйинларидан кейинги ўтган тўрт йил ичида спортчиларимиз 412 та олтин, 434 та кумуш ва 479 та бронза медалини қўлга киритдилар, — деди кузатиш маросимида республика давлат жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси раиси Б. Махситов.

— Спортчиларимизни Бангкокда бўладиган XIII Осиё ўйинларига тайёрлашда олимлар ва мутахассислар гуруҳининг XII Осиё ўйинлари ва тўрт йил давомида бўлиб ўтган йирик халқаро мусобақалар бўйича олиб борган жиддий тадқиқот ишларининг якунлари ҳисобга олинди.

Бу ҳар томонлама тайёргарлик делегациямизга XIII Осиё ўйинларида Хиросимадагига нисбатан муваффақиятлироқ иштирок этиш имконини беради, деб умид қиламан.

(ЎзА)

ТАИЛАНД СПОРТЧИЛАРНИ ҚАБУЛ ҚИЛМОҚДА

Эртага Таиланд пойтахтида XIII Осиё ўйинлари бошланади.

1994 йилда Осиё давлатлари Миллий олимпия қўмитасининг Ижроия қўмитаси аъзолари томонидан ўтказилган сўров натижаларига кўра, Таиланд қироллиги тўртинчи марта XIII Осиё ўйинларини ўтказиш жойи деб танланди. 1951 йилда Осиё ўйинлари илк бор Ҳиндистонда ўтказилгандан буён, Таиланд уч марта — 1966, 1970 ва 1978 йилларда шу мусобақалар мезбони бўлди. Мамлакат иқтисодий инқирознинг оғир даврини ўз бошидан кечираётган бўлишига қарамасдан, барча куч-ғайрат ўйинларни олий даражада ташкил этиш ва ўтказишга қаратиляпти.

Навбатдаги Осиё ўйинларини муваффақиятли ўтказиш учун мамлакат пойтахти Бангкокда барча халқаро талабларга жавоб берувчи учта спорт мажмуаси қурилди. Бу футбол, енгил атлетика, ўқ отиш, теннис ва сузиш иншоотлари, шунингдек, гимнастика, волейбол, кураш, бокс, баскетбол, гандбол, сув ва спортнинг бошқа ўйин турлари учун мўлжалланган залларни ўзида мужассам этган «Ҳуа Марк», «Ранг Сит» ва «Муанг Тонг Тани» мажмуаларидир. Мазкур иншоотлар ўзига кўп сонли томошабинларни сиғдиради. Ўйинларнинг очилиш ва ёпилиш маросими ўтказиладиган асосий ўйингоҳ — «Чалермпракиат» эса 60 минг томошабинга мўлжалланган.

Ўйинларда 43 мамлакат спортчилари иштирок этади, улар географик жойлашуви жиҳатидан тўртта гуруҳга бўлинган: Шарқий Осиё ва Жанубий-Шарқий Осиё мамлакатлари ва ўз навбатида Жанубий-Марказий ва Ғарбий Осиё мамлакатлари. Ўзбекистон учинчи гуруҳ — Жанубий-Марказий Осиё мамлакатлари гуруҳи таркибига кирди.

Ўйинлар иштирокчилари ва сайёҳлардан иборат хорижий меҳмонлар мусобақалар ўтказиладиган жойдан унча олис бўлмаган сўлим гўшада жойлашган спорт қишлоғида яшашади. Осиёнинг 43 мамлакатидан келган спортчилар учун ўйинлар эгалари томонидан пойтахт бўйлаб сайр-томоша ва Таиланднинг бошқа бурчакларига саёҳатлар уюштирилади.

XIII Осиё ўйинларида спортнинг 36 тури бўйича мусобақалар ўтказилади. Унда жами 391 олтин, 391 кумуш ва 474 бронза медаллардан иборат совринлар учун кураш олиб борилади.

Ўзбекистон спортчилари ўйинлар дастурининг 23 турида иштирок этадилар. Улар кураш, дзюдо, сувда сузиш, велоспорт, бокс, эшкак эшиш, гимнастика, каратэ, ўқ отиш, енгил атлетика каби спорт турларида ғалаба қозонишларига умидвормиз. Ва, албатта, 1994 йил Японияда ўтган охирги Осиё ўйинларининг футбол бўйича чемпиони бўлган футбол жамоамиздан янги ғалабалар кутиб қоламиз.

Отабек ҲАМРОЕВ,
«Жаҳон» АА махсус мухбири, Бангкок.

(Газетанинг навбатдаги сони 6 декабрь — якшанба куни чиқади).

САЙЁҲ САФАРИ ДАВОМ ЭТАЯПТИ

Матонат... Ватандошимиз Мурод Қосимовнинг ўзбек сайёҳлари орасида биринчи бўлиб «пўлат от»и — велосипедда дунё кезаётганлигини ана шу бир оғиз сўз билан ифодалаш мумкин. Мана, уч ойдан ошдики, у йўлда дуч келаётган барча машаққату қийинчиликларга бардош бериб, сафарини давом эттирмоқда.

Ҳозиргача жаҳонгашта тўрт ярим минг километрдан зиёд йўл босди. Ўз Ватани — Ўзбекистон ҳудудидан ўтиб, Туркманистон, Озарбойжон, Арманистон, Туркия, Сурия, Иордания мамлакатлари шаҳар ва қишлоқларида бўлди. Жойларда маҳаллий аҳоли билан кўпдан-кўп учрашувлар ўтказди.

Мана, бир неча кундирки, Мурод Қосимов Саудия Арабистонида. У ушбу мамлакатнинг Элбир, Табун, Тайма, Жидда шаҳарларида бўлиб, ҳозир бутун жаҳон мусулмонларининг муқаддас шаҳри — Маккада.

Мурод Қосимовнинг телефон орқали маълум қилишича, у Саудия Арабистонида анча муддат бўлади. Мамлакатнинг зиёратгоҳ жойларига сафар қилади.

Шу нарса диққатга сазоворки, Мурод Қосимов дунёнинг қайси мамлакатига ташриф буюрмасин, ҳамма ерда уни истиқлол йўлидан дадил одимлаётган мустақил Ўзбекистоннинг бир вакили сифатида илиқ кутиб олишиб, иззат-ҳурматини жойига қўйишмоқда. Сафарнинг самарали бўлиши учун имкон қадар шароит яратиб берилмоқда. Бу — хорижликларнинг жаҳонга юз тутган республикамизга бўлган чексиз эҳтиром ва эътибори, сайёҳнинг иродаси ва матонатига билдирилган эътироф ифодасидир.

Ортиқали ТИЛОВБЕРДИЕВ.

"Тошкент-Лада"

очиқ турдаги акционерлик жамияти

қўшма корхонаси жамоаси
Ўзбекистон Республикасининг кўпмиллатли халқини
умумхалқ байрами —

Конституция куни билан

чин дилдан қутлайди.
Суверен республиканинг Асосий қонуни мамлакатимизнинг демократик янгиланишида ва унинг келажакда гуллаб-яшнашида бош мезондир.

Ҳаммага бахт, меҳнатда муваффақиятлар ва шахсий фаровонлик тилаймиз.

LL@1222

ACCELS
REGIONAL SCHOLAR EXCHANGE PROGRAM IN THE USA

The Government of the United States and the United States Information Service (USIS) in Uzbekistan are pleased to announce the 1999-2000 Regional Scholar Exchange Program (RSEP). Scholars from the New Independent States (NIS) in the humanities and social sciences may apply for individual, non-degree research opportunities at universities and institutes in the United States. Participants in the RSEP will conduct research in the US either for four or six months in American Studies, Business Administration (including business and management education), City Planning and Urban Studies, Civic Education, Conflict Resolution, Criminal Justice, Demography, Economics (including international trade, finance, and investment), Education (including university administration), Ethics and Philosophy, Foreign Policy and International Relations, Government, History, Industrial Labor Relations, Information Technology (Internet and the Application of New Information Technologies in Higher Education), Journalism, Law, Library Science, Management and Marketing, Political Science, Public Administration, Social Work, Sociology, and Women's Studies.

Eligibility Requirements:
- A citizen of Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Kazakstan, Kyrgyzstan, Moldova, Russia, Tajikistan, Turkmenistan, Ukraine, or Uzbekistan.
- Scholars who are over the age of 25 and under the age of 55 at the time of the application deadline of December 15, 1998.
- Advanced graduate students, university faculty and scholars at early stages of their careers, or mid-level faculty who have not had any or recent opportunities to conduct research projects at US institutions.
- Scholars who hold a "Kandidatskaya" degree or higher, or who are working towards a "Kandidatskaya" degree at the time of application.
- Scholars who demonstrate a specific need to conduct research in the US in one of the 24 designated fields of study.
- Scholars who have a high level of proficiency in written and spoken English that is sufficient to conduct independent research hand engage colleagues.
- Scholars who have publications (advanced graduate students may cite papers presented at academic conferences) in a particular field.
- Scholars who are able to receive and maintain a United States J-1 visa.
- Scholars who are able to begin the RSEP in the United States in either August 1999 or in February 2000.

Individuals in the following circumstances are not eligible:
- Spouses of U.S. citizens or spouses of citizens of countries other than the countries of the NIS.
- Individuals currently participating in academic, training or research programs outside the NIS.
- Individuals currently residing or working outside of the NIS.
- Individuals who have previously participated in a program sponsored or funded by the U.S. government (USIA or other U.S. government agency) since October 1996 for a period of more than six weeks.
- Individuals who have applied for an immigrant visa to any country or who have requested political asylum in any country. This includes individuals who hold or have applied for U.S. "green card," or who have applied to the U.S. Diversity Immigrant Visa Lottery.

The RSEP does not discriminate on the basis of race, color, sex, religion, national and ethnic origin, handicap, or disability.

Further information can be obtained at the Education Information Centers or ACCELS offices, indicated below. Participants from regions may contact the closest center for information. Application forms are free of charge and may be duplicated. All forms in the application should be completed and submitted to one of the offices indicated below not later than December 15, 1998.

ACCELS Main Office:
16A Lakhuty St.
Suite 716
Tashkent 700015, Uzbekistan
Tel.: (3712) 565547, 558860, 551271

ACCELS in Bukhara:
2 Eshony Pir St.
Bukhara 705018, Uzbekistan
Tel.: (365) 2242246

ACCELS in Namangan:
54 Asadulla Khujaev St.
Namangan 716000, Uzbekistan
Tel.: (36922) 62750, 61919

ACCELS Education Information Center:
80 Uzbekistan St.
Suite 203
Tashkent 700027, Uzbekistan
Tel.: (3712) 458056

ACCELS in Nukus:
3 Karakalpakstan St.
Nukus 742000, Uzbekistan
Tel.: (36122) 70968, 73763

ACCELS in Samarkand:
Universitetskiy Boulevard, Faculty of Uzbek Philology
Samarkand State University, Room 11
Samarkand 703000, Uzbekistan
Tel.: (3662) 350274

®/1212

Ўзбекистон Республикаси Президенти девони жамоаси масъул ходим Нурмуҳаммад Эрбековга отаси

Йўлдош ЭРБЕКОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди жамоаси Сирдарё вилояти хўжалик судининг судьяси Иброҳим Алимовга отаси

Мирзараҳим ОЛИМОВнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ва Ўзбекистон Миллий матбуот маркази ушбу марказ раиси ўринбосари Рустам Фирдаусович Расулзодага волидаи муҳтарамалари

МАВЖУДА аянинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади. Марҳуманинг охирати обод бўлсин.

«ХАЛҚ СЎЗИ»
«НАРОДНОЕ СЛОВО»

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати:
М. ЕГОРОВ (масъул котиб — «Народное слово»),
А. ЖАББОРОВ,
С. ЗИНИН,
М. МИРАЛИМОВ,
С. МУҲИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»),
Л. ПАК (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»),
М. САФАРОВ,
Р. ФАРҲОДИЙ,
И. ХУДОЁРОВ,
И. ШОҒУЛОМОВ,
Ў. ҲОШИМОВ.

БЎЛИМЛАР:

Ижтимоий-сиёсий ҳаёт — 133-57-34;
Ҳуқуқ — 136-07-94;
Иқтисодиёт — 136-36-65;
Қишлоқ хўжалиги — 136-37-85
Маънавият ва маърифат — 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар — 136-29-89, 133-07-48;
Фан, соғлиқни сақлаш ва ижтимоий масалалар — 132-12-08;
Халқаро ҳаёт — 132-11-15;
Котибият — 133-10-28;
Эълонлар — 136-09-25

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 0608, 27517 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2

Газета PENTIUM-II mmx компьютерида терилди ҳамда операторлар Сергей ЛУКИН ва Жамшид ТОҒАЕВ томонидан саҳифаланди.

Навбатчи муҳаррир — И. ЎТБОСАРОВ.
Навбатчи — О. РАЖАБОВ.
Мусаҳҳиҳ — Ш. МАШРАББОЕВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Босишга топшириш вақти — 21.00
топширилди — 21.40
1 2 3 4 5 6